

הַלְבוֹת עֲבָדִים פָּרָק ט

א. יִשְׂרָאֵל שָׁבָא עַל שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא שְׁפָחָתוֹ, הָרִי זֶה הַיּוֹלֵד עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל דָּבָר, וְנִמְכָּר וְנִקְנָה וּמִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ לְעוֹלָם, כְּשָׂאֵר הָעֲבָדִים.

ב. אֶחָד הַקּוֹנֶה עֶבֶד כְּנַעֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ מִגֵּר תּוֹשֵׁב, אוֹ מִן הַגּוֹי שֶׁהוּא כָבוּשׁ תַּחַת יָדֵינוּ, אוֹ מֵאֶחָד מִשָּׂאֵר הָאֻמוֹת. וְכֵן גֵּר תּוֹשֵׁב אוֹ הַגּוֹי שֶׁהוּא כָבוּשׁ תַּחַת יָדֵינוּ, אוֹ אֶחָד מִשָּׂאֵר הָאֻמוֹת יֵשׁ לוֹ לִמְכֹר אֶת עַצְמוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד, וְהָרִי הוּא עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל דָּבָר; וְכֵן מוֹכֵר בְּנָיו וּבָנוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמָר "מֵהֶם תִּקְנוּ, וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם, אֲשֶׁר הוֹלִידוֹ בְּאַרְצְכֶם" (ויקרא כה, מה). וְכָל אֶחָד מֵאלוּ, הָרִי הוּא עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל דָּבָר.

ג. אֶחָד מִן הָאֻמוֹת שָׁבָא עַל שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית שְׁלָנוּ הָרִי הֵבֵן עֶבֶד כְּנַעֲנִי, שֶׁנֶּאֱמָר "אֲשֶׁר הוֹלִידוֹ בְּאַרְצְכֶם" (ויקרא כה, מה). אֲבָל עֶבֶד שְׁלָנוּ שָׁבָא עַל אַחַת מִן הָאֻמוֹת, אֵין הֵבֵן עֶבֶד, לִפִּי שֶׁנֶּאֱמָר "אֲשֶׁר הוֹלִידוֹ בְּאַרְצְכֶם", וְעֶבֶד אֵין לוֹ יָחַס.

ד. מֶלֶךְ גּוֹי שֶׁעָשָׂה מַלְחָמָה, וְהֵבִיא שְׁבִיָּה וּמִכָּרֶם, וְכֵן אִם הִרְשָׁה לְכָל מִי שִׁירְצָה שִׁילָף וַיִּגְנַב מֵאִמָּה שֶׁהִיא עוֹשֶׂה עִמּוֹ מַלְחָמָה, יָבִיא וַיִּמְכֹּר לְעַצְמוֹ, וְכֵן אִם הָיוּ דִּינָיו שְׁכָל מִי שֶׁלֹּא יִתֵּן הַמָּס, יִמְכֹּר, אוֹ מִי שֶׁעָשָׂה כֶּךָ וְכֶךָ אוֹ לֹא יַעֲשֶׂה כֶּךָ וְכֶךָ, יִמְכֹּר הָרִי דִּינָיו דִּין; וְעֶבֶד הַנִּלְקָח בְּדִינָן אֵלוּ, הָרִי הוּא עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל דָּבָר.

ה. גּוֹי שֶׁקָּנָה גּוֹי לְעִבְדוֹת לֹא קָנָה גּוֹפּוֹ, וְאֵין לוֹ בּוֹ אֵלָּא מַעֲשֵׂה יָדָיו; אֵף עַל פִּי כֵן אִם מָכְרוּ לְיִשְׂרָאֵל, הָרִי גּוֹפּוֹ קָנוּ לְיִשְׂרָאֵל.

ו. הָאִשָּׁה קוֹנֶה שְׁפָחוֹת; וְאִינָה קוֹנֶה עֲבָדִים, אֲפִלּוּ קִטְנִים, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. וְאִם קָנְתָה אוֹתָם, הָרִי זֶה קָנְתָה גּוֹפֶן כְּאִישׁ. וַיִּרְאֶה לִּי שְׂאִינָה אֲסוּרָה אֵלָּא לְקִנּוֹת עֶבֶד בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים, וּמִתְשַׁע וּלְמַעְלָה.

ז. וְכֵן אֲסוּר לְאָדָם לְשַׁחֲרֹר עֶבֶד כְּנַעֲנִי; וְכָל הַמִּשְׁחַרְרוֹ עוֹבֵר בַּעֲשָׂה, שֶׁנֶּאֱמָר "לְעֹלָם, בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ" (ויקרא כה, מו). וְאִם שִׁחַרְרוֹ, מִשְׁחַרְרָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְכַתֵּב גִּט שִׁחְרוּר כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, בְּכָל אוֹתָן הַדְּרָכִים שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ח. וּמִתֵּר לְשַׁחֲרוֹ לְדָבָר מִצְוָה, אֲפִלּוּ לְמִצְוָה שֶׁלְּדַבְּרֶיהֶם: כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ שֵׁם עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הָרִי זֶה מִשְׁחַרְרָה עֲבָדוֹ, וּמִשְׁלִים בּוֹ הַמִּנְיָן; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

ט. וְכֵן שְׁפָחָה שֶׁהָיוּ הָעַם נוֹהֲגִין בָּהּ מִנְהַג הַפֶּקֶר, וְהָרִי הִיא מְכֻשׁוֹל לַחֲטָאִים כּוֹפִין אֶת רַבָּהּ, וּמִשְׁחַרְרָה כְּדִי שֶׁתִּנָּשֵׂא וַיִּסּוּר הַמְכֻשׁוֹל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

י. יָכוֹל הָרִב לֹאמַר לְעִבְדּוֹ הַכְּנַעֲנִי, עָשֵׂה עִמִּי וְאִינִי זָנוּךְ, אֵלָּא יִלָּךְ וַיִּשְׁאַל לוֹ עַל הַפִּתְחִים, אוֹ יִתְפָּרֵנס מִן הַצֹּדָקָה: שִׁישְׂרָאֵל מִצְוִין לְהַחֲיוֹת עֲבָדִים שְׂבִינִיהֶם.

יא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּעֲבָדָיו: שְׂאִין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לְגִדּוּלִים לְשֹׁמֵר מִמוֹנָם; וְאִם לֹא יֵאָכִיל עֲבָדָיו וַיִּשְׁקֶם כְּרָאוּי, הֵם יִבְרָחוּ אוֹ יָמוּתוּ, וְאָדָם חָס עַל מִמוֹן עַצְמוֹ, יִתֵּר מִכָּל אָדָם. אֲבָל עֲבָדִים שֶׁהַכְּנִסָּה לוֹ אֶשְׁתּוֹ בְּתוֹרַת נִכְסֵי מְלוֹךְ, חָיִב בְּמִזְוִנוּתִיהֶן בְּבֵית דִּין, שֶׁעַל מְנַת כֵּן הַכְּנִסָּה אוֹתָם: שְׂאֵם לֹא יִזוֹן אוֹתָם יָמוּתוּ אוֹ יִבְרָחוּ, וְהָרִי אֵינוֹ חָיִב בְּאַחֲרִיוֹתָן.

יב. מִתֵּר לַעֲבֹד בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי בְּפֶרֶךְ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָדִין כֶּף, מִדַּת חֲסִידוֹת וּדְרָכֵי הַחֲכָמָה שִׁיחִיָּה אָדָם רַחֲמָן וְרוֹדֵף צָדֵק, וְלֹא יִכְבִּיד עָלוּ עַל עֲבָדָיו וְלֹא יֵצֵר לוֹ, וַיֹּאכִילֵהוּ וַיִּשְׁקֵהוּ מִכָּל מֵאֲכָלוֹ וּמִכָּל מִשְׁקָהוּ. חֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ נוֹתְנִין לַעֲבָד מִכָּל תְּבַשְׁיִל וְתְבַשְׁיִל שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין, וּמִקְדִּימִין מְזוֹן הַבְּהֵמוֹת וְהָעֲבָדִים עַל סְעוּדַת עֲצָמָן. הָרִי הוּא אוֹמֵר "כְּעֵינִי עֲבָדִים, אֶל-יֵד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינִי שִׁפְחָה, אֶל-יֵד גְּבֻרָתָהּ" (תהילים קכג,ב). וְכֵן לֹא יִבְזֶהוּ, לֹא בִיד וְלֹא בְּדַבָּרִים: לַעֲבָדוֹת מִסֵּרָן הַפְּתוּב, לֹא לְבוֹשָׁה. וְלֹא יִרְבֶּה עָלָיו צַעֲקָה וְכַעַס, אֲלֵא יִדְבֹּר עִמּוֹ בְּנֶחֱת, וַיִּשְׁמַע טַעֲנוּתָיו. וְכֵן מִפְּרֹשׁ בְּדַרְכֵי אֵיזֹב הַטּוֹבִים שֶׁהִשְׁתַּבַּח בָּהֶן "אִם-אֶמָּאֵס מִשְׁפָּט עֲבָדִי, וְאֶמְתִּי: בְּרַבָּם, עֲמָדִי. . . הֲלֹא-בִבְטָן, עֲשֵׂנִי עֲשֹׂהוּ; וַיִּכְנְנוּ, בְּרַחֲם אֶחָד" (איוב לא, יג-טו).

יג. וְאֵין הָאֲכֻזָּרִיּוֹת וְהָעֲזוֹת מְצוּיָה אֲלֵא בְּגוֹיִים הָעֲרָלִים. אֲבָל זָרְעוֹ שֶׁלֹּא־בָרָהֶם אָבִינוּ, וְהֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא טוֹבַת הַתּוֹרָה וְצוּם בְּחֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים רַחֲמָנִים הֵם עַל הַכֹּל. וְכֵן בְּמִדּוֹתָיו שֶׁלֹּה־קְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא שֶׁצָּנְנוּ לְהִדְמוּת בָּהֶם, הוּא אוֹמֵר "וְרַחֲמָיו, עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו" (תהילים קמה,ט). וְכָל הַמֵּרַחֵם מִרַחֲמֵין עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמָר "וְנָתַן-לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמָךְ וְהִרְבֶּךְ" (דברים יג, יח).

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן. נִגְמַר סֵפֶר שְׁנַיִם עָשָׂר, בְּעֶזְרַת שְׁדֵי. וּמִנִּין פְּרָקִים שֶׁלֹּסְפֵר זֶה, שְׁבָעִים וַחֲמִשָּׁה: הַלְּכוֹת מְכִירָה, שְׁלוּשִׁים פְּרָקִים; הַלְּכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה, שְׁנַיִם עָשָׂר פְּרָקִים; הַלְּכוֹת שְׁכָנִים, אַרְבָּעָה עָשָׂר פְּרָקִים; הַלְּכוֹת שְׁלוּחִין וְשִׁתְּפִין, עֲשָׂרָה פְּרָקִים; הַלְּכוֹת עֲבָדִים, תְּשַׁע פְּרָקִים.